

-

המשיב בבר"ע 7293-06-13	יעקב סיטרוק
המשיב בבר"ע 7324-06-13	יצחק שמש
המשיב בבר"ע 7342-06-13	חיים אלימלך
המשיבה בבר"ע 19963-06-13	איטה צאבה

בפני: הנשיאה נילי ארד, סגן הנשיאה יגאל פליטמן, השופטת רונית רוזנפלד

נציג ציבור (עובדים) מר איתן כרמון, נציג ציבור (מעבידים) מר יורם בליזובסקי

בשם המבקש - עו"ד ליאת אופיר

בשם המשיב בבר"ע 7293-06-13 - עו"ד חנן נקש

בשם המשיב בבר"ע 7324-06-13 - עו"ד תמי קלנברו - לוי

בשם המשיבים בבר"ע 7342-06-13 ובר"ע 19963-06-13 - עו"ד מיכאל לנג ועו"ד גלעד מרקמן

פסק דין

סגן הנשיאה, השופט יגאל פליטמן

1. לפנינו ארבע בקשות רשות ערעור על החלטות בית הדין האזורי בבאר שבע (הנשיאה אורלי סלע, ב"ל 22058-06-12; השופט אילן סופר ונציגי הציבור מר ישראל עמי שי ומר שמעון בינון, ב"ל 20425-11-11; השופט צבי פרנקל, ב"ל 41144-05-12; הנשיאה אורלי סלע, ב"ל 2660-02-12). הדיון בבקשות רשות הערעור אוחד, בהחלטת השופטת רוזנפלד מיום 11.6.13, הואיל והתברר כי עניין של הבקשות אחד הוא.

הרקע לבקשות

בר"ע 7293-06-13

2. המשיב (להלן - **המשיב 1**), יליד 1956, עבד כחשמלאי בניין מגיל 15, עד לשנת 2009. במסגרת עיסוקו עסק המשיב בחציבות של תעלות חשמל. ביום 4.10.11 הוכר המשיב כנפגע בעבודה עקב עבודה בכלים רוטטים ונקבעה לו נכות צמיתה בגין C.T.S ודו צדדי. המשיב הגיש תביעה להכרה בפגיעה בכתפיו, בגב התחתון ובצוואר כ"פגיעה בעבודה" כמשמעותה בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] התשנ"ה - 1995 (להלן - חוק הביטוח הלאומי).

3. בית הדין האזורי, בהחלטתו מיום 22.5.13, מינה מומחה יועץ רפואי - ד"ר לב אל אסא. בהחלטת בית הדין פורטו עובדות המקרה והופנו למומחה השאלות הבאות:

"א. מהו ליקויו של התובע?"

ב. האם יש קשר סיבתי משמעותי (דהיינו בשיעור של 20% ומעלה) בין ליקוי של התובע לבין עבודתו כמתואר בהחלטת העובדות?

ג. ככל שהתשובה לשאלה הקודמת הינה בחיוב, מתבקש המומחה להשיב לשאלה הבאה בדבר אופן קרות הליקוי:

האם בעיקרו של דבר ניתן לומר, כי ליקוי של התובע נגרם על דרך של פגיעות זעירות, כך שכל אחת מהן הסבה לו נזק זעיר בלתי הדיר, עד שהצטברות הנזקים הזעירים הללו זה על גבי זה הביאה לליקוי (כדוגמת טיפות מים המחוררות חור באבן עליה הן נוטפות)?

ד. האם לאור החומר הרפואי והחלטת העובדות, התקיימו בתובע התנאים להכיר במחלתו כמחלת מקצוע, ולו על דרך של החמרה, בהתאם לתוספת השנייה לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה) התשי"ד - 1954, ואם כן לאיזו מחלת מקצוע מתאים מצבו?"

בר"ע 7324-06-13

4. המשיב (להלן - המשיב 2), יליד 1977, עבד במאפיה משנת 2005 ועד שנת 2010. המשיב הגיש תביעה להכרה בליקויים מהם הוא סובל כ"פגיעה בעבודה" לפי חוק הביטוח הלאומי.

5. בית הדין האזורי, בהחלטתו מיום 22.5.12, מינה מומחה יועץ רפואי - ד"ר דוד יפה, על מנת שיחווה דעתו בעניינו של המשיב, בשים לב לעובדות המוסכמות המפורטות בהחלטה, וישיב על השאלות הבאות:

"א. מהו ליקוי של התובע?"

ב. האם יש קשר סיבתי משמעותי (דהיינו - בשיעור של 20% ומעלה) בין ליקוי של התובע לבין עבודתו כמתואר בהחלטת העובדות?

ג. ככל שהתשובה לשאלה הקודמת הינה בחיוב, מתבקש המומחה להשיב לשאלה הבאה בדבר אופן קרות הליקוי:

האם בעיקרו של דבר ניתן לומר, כי ליקוי של התובע נגרם על דרך של פגיעות זעירות, כך שכל אחת מהן הסבה לו נזק זעיר בלתי הדיר עד שהצטברות הנזקים הזעירים הללו זה על גבי זה הביאה לליקוי (כדוגמת טיפול מים המחוררות חור באבן עליה הן נוטפות)?

בר"ע 7342-06-13

6. המשיב (להלן - המשיב 3), יליד 1947, עבד משנת 1967 כאזרח עובד צה"ל בתפקיד טבח בבסיס קציעות, במטבח בו אכלו בין 400 ל - 600 סועדים מדי יום. המשיב הגיש תביעה להכיר בפגיעה בידיו כ"פגיעה בעבודה", כמשמעותה בחוק הביטוח הלאומי.

7. בית הדין האזורי, בהחלטתו מיום 22.5.13, קבע כי הפרדת סוגי העבודות בהן עסק המשיב, ובחינת כל אחד מסוגי העבודות בפני עצמה, מובילה למסקנה כי בעת שהמשיב עסק ברידוד ושיטוח בצק, הוא ביצע פעולות ותנועות דומות, חוזרות ונשנות, המתאימות לתורת המיקרוטראומה. נקבע כי הונחה התשתית הדרושה לשם מינוי מומחה, אשר יחווה דעתו בשאלה האם קיים קשר סיבתי בין הפעולות שביצע המשיב לבין הפגיעה בידיו.

8. אשר על כן מינה בית הדין האזורי, בהחלטתו האמורה, מומחה יועץ רפואי - ד"ר ז'ק (יעקב) פעילן. המומחה התבקש להשיב על השאלות הבאות:

"א. מהו ליקוי של התובע?"

ב. האם יש קשר סיבתי משמעותי (דהיינו בשיעור של 20% ומעלה) בין ליקוי של התובע לבין עבודתו כמתואר בעובדות המפורטות לעיל?

ג. ככל שהתשובה לשאלה הקודמת הינה בחיוב, מתבקש המומחה להשיב לשאלה הבאה בדבר אופן קרות הליקוי:

האם בעיקרו של דבר ניתן לומר כי ליקוי של התובע נגרם על דרך של פגיעות זעירות, כך שכל אחת הסבה לו נזק זעיר בלתי הדיר, עד שהצטברות הנזקים הזעירים הללו זה על גבי זה הביאה לליקוי (כדוגמת טיפות מים המחוררות חור באבן עליה הן נוטפות)?

ד. האם לאור החומר הרפואי והעובדות המפורטות לעיל, התקיימו בתובע התנאים להכיר במחלתו כמחלת מקצוע, ולו על דרך של החמרה, בהתאם לתוספת השנייה לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה) התשי"ד - 1954, ואם כן לאיזו מחלת מקצוע מתאים למצבו?"

בר"ע 19963-06-13

9. המשיבה (להלן - המשיבה), ילידת 1952, עבדה כמנקה בבית אבות סיעודי בין המועדים 2/2001 ל - 9/2008, שבעה ימים בשבוע, 8 שעות ביום. עבודתה של המשיבה הייתה כרוכה גם בפעולות חוזרות ונשנות של אחיזת המגב חזק וזאת על מנת לנקות, לשטוף ולגרוף את המים והלכלוך, תוך ביצוע תנועות משיכה קיפול ומתיחת האמה וכפות הידיים. המשיבה סובלת מהפחתה בתחושה בכפות הידיים ובאצבעות ובבדיקת ה - E.M.G. אובחנה המשיבה כסובלת מ - C.T.S. דו צדדי, כמו כן המשיבה סובלת מפגיעה בריאות.

10. בהחלטת בית הדין האזורי, מיום 3.6.13, מינה בית הדין מומחה יועץ רפואי - ד"ר גפן טמיר, לצורך מתן חוות דעת מנומקת בשאלות המפורטות להלן בעניינה של המשיבה:

"א. מהו ליקויה של התובעת בריאות ובכפות הידיים?"

ב. האם יש קשר סיבתי משמעותי (דהיינו - בשיעור של 20% ומעלה) בין ליקויה של התובעת לבין עבודתה כמתואר בהחלטת העובדות?

ג. ככל שהתשובה לשאלה הקודמת הינה בחיוב, מתבקש המומחה להשיב לשאלה הבאה בדבר אופן קרות הליקוי:

האם בעיקרו של דבר ניתן לומר, כי ליקויה של התובעת נגרם על דרך של פגיעות זעירות, כך שכל אחת מהן הסבה לה נזק זעיר בלתי הדיר, עד שהצטברות הנזקים הזעירים הללו זה על גבי זה הביאה לליקויה (כדוגמת טיפות המים המחוררות חור באבן עליה הן נוטפות)?

ד. האם לאור החומר הרפואי והחלטת העובדות, התקיימו בתובעת התנאים להכיר במחלתה כמחלת מקצוע, ולו על דרך של החמרה, בהתאם לתוספת השנייה לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח מפני פגיעה בעבודה) התשי"ד - 1954, ואם כן לאיזו מחלת מקצוע מתאים למצבה?"

על ארבע החלטות בית הדין האזורי הגיש המוסד לביטוח לאומי (להלן - המוסד) בקשות לרשות ערעור לבית דין זה.

הבקשות לרשות ערעור וההליך בבית דין זה

11. בבקשותיו לרשות ערעור הלין המוסד לביטוח לאומי על נוסח השאלות אשר הופנו למומחה הרפואי. המוסד טען כי בית הדין האזורי טעה בהפנותו למומחים את השאלה לפיה: "**האם יש קשר סיבתי משמעותי (דהיינו - בשיעור של 20% ומעלה) בין ליקוי התובע לבין עבודתו?**". לסברת המוסד שאלה זו סותרת הלכות של בית דין זה הקובעות כי מידת הוכחת קשר סיבתי הינה בשיעור של 50% לפחות.
12. המוסד גרס כי ככל שמדובר בטענה לפגיעה בעבודה, על המומחה לקבוע תחילה במידת סבירות העולה על 50%, שבכלל קיים קשר סיבתי בין עבודת המשיבים למחלתם ורק לאחר שהמומחה יחוזה דעתו שסביר יותר שקיים קשר כזה, יש לבדוק מה מידת תרומת הקשר הסיבתי בהשוואה ליתר הגורמים שגרמו למחלת המשיבים.
13. המוסד לביטוח לאומי הגיש, ביום 6.6.13, בקשה לאיחוד כלל תיקי בקשת רשות הערעור שבכותרת, בשל השאלה המשפטית המשותפת העולה בכל התיקים, בנוגע לנוסח שאלות ההבהרה למומחה הרפואי.
14. בהחלטה בבר"ע 7293-06-13, מיום 4.6.13, הורתה השופטת רוזנפלד לצדדים להודיע, בין היתר, האם מוסכם עליהם כי בקשת רשות הערעור תידון כערעור, וזאת בהתאם לתקנה 82 לתקנות **בית הדין לעבודה (סדרי דין)**, תשנ"ב - 1991 (להלן - **תקנה 82**). בהחלטות השופטת רוזנפלד (בר"ע 7324-06-13; בר"ע 7342-06-13; בר"ע 19963-06-13), מיום 11.6.13, נדרשו הצדדים להודיע, עד ליום 18.6.13, עמדתם לעניין דיון בבקשות. בהתאם לקבוע בהוראת תקנה 82.
15. המוסד לביטוח לאומי הודיע לבית הדין על הסכמתו להצעה לפיה דיון בבקשות לרשות ערעור שבכותרת יערך לפי תקנה 82.
16. המשיב 1, בהודעתו מיום 9.6.13, הסכים לשינוי נוסח שאלות ההבהרה, וכמפורט בהודעתו. משיב 1 טען כי ככל שחלק מפגימותיו הינן בבחינת מחלת מקצוע הרי שיש לבחון את נטלי ההוכחה ושיעורם באופן שונה מאלו הנבחנים על פי תורת המיקרוטראומה.
17. המשיב 2, בהודעתו מיום 18.6.13, הסכים כי יערך שינוי בנוסח שאלות ההבהרה, והצטרף לעמדת המשיב 1 בעניין נוסח השאלות המוצע, וכמפורט בהודעתו.
18. המשיב 3 והמשיבה, הודיעו, ביום 18.6.13, כי הם מסכימים למתן רשות ערעור בבקשה. יחד עם זאת, ביקשו המשיב 3 והמשיבה להציע נוסח שונה לשאלות הבהרה מהנוסח המוצע על ידי המוסד בבקשתו לרשות ערעור. המשיב 3 והמשיבה ביקשו שלא תופנה למומחה שאלה בה יעשה שימוש במושג "קשר סיבתי" אלא שאלה הנוגעת ל"סבירות" השפעת תנאי העבודה. בנוסף, התבקש בית הדין לקיים דיון בבקשות רשות הערעור בפני מותב.

דיון והכרעה

19. אחר קבלת עמדות הצדדים, החלטנו לדון בבקשה לרשות ערעור כאילו ניתנה הרשות, והוגש ערעור על פי הרשות, וזאת בהתאם לקבוע בתקנה 82 לתקנות **בית הדין לעבודה (סדרי דין)** התשנ"ב - 1991. לא מצאנו לנכון, בנסיבות המקרה, לקיים דיון בבקשות רשות הערעור. עוד אנו מורים על איחוד התיקים, בהתאם לקבוע בסעיף 120 לתקנות **בית הדין לעבודה (סדרי דין)** התשנ"ב - 1991. לאור זהות השאלות המשפטיות העולות בבקשות לרשות ערעור.
20. לאחר שעיינו בהחלטות בית הדין האזורי, בחנו הטענות בבקשות רשות הערעור ונתנו דעתנו לכלל החומר שהונח בפנינו, אנו סבורים כי דין בבקשות רשות הערעור להתקבל.

אלה כללי המוצא

21. כאשר מדובר בפגיעה בעבודה על דרך המיקרוטראומה, לאחר שהונחה מסכת עובדתית מתאימה, יש לברר שלושה נושאים: האחד - קיומו של קשר סיבתי בין תנאי העבודה לבין הליקוי; השני - האם הפגיעה נעשית במנגנון המיקרוטראומה; השלישי - מידת ההשפעה של תנאי העבודה על הופעת הליקוי ביחס לגורמיו האחרים.

22. למען הסר ספק הננו מבהירים כי לגבי הקשר הסיבתי, כאשר מדובר במיקרוטראומה, אזי חובת הוכחתו בסבירות העולה על 50% מוטלת על המבוטח. רק לאחר שנקבע הקשר הסיבתי כאמור מתעוררת שאלת היחס בין השפעת תנאי העבודה על הליקוי אל מול גורמיו האחרים. לגבי שאלה זו די בהשפעה משמעותית של תנאי העבודה על קרות אותו הליקוי כדי שהוא יוכר כפגיעה בעבודה על פי תורת המיקרוטראומה. השפעה משמעותית הינה, על פי הפסיקה, השפעה בשיעור 20% לפחות של תנאי העבודה על אותו הליקוי ביחס לגורמיו האחרים.

משאלו הם הדברים, אנו קובעים כי המומחה הרפואי, שמונה בהחלטות בית הדין האזורי מושא בקשות רשות הערעור שלפנינו, יישאל את השאלות הבאות, לעניין מיקרוטראומה:

"1. מהו ליקויו של התובע?"

2. האם ניתן לקבוע, בסבירות של מעל 50%, קיומו של קשר סיבתי בין עבודת התובע לליקוי ממנו הוא סובל?

גם החמרת מצב הליקוי עקב העבודה משמעה קיום קשר סיבתי בין השניים.

3. ככל שהתשובה לשאלה הקודמת הינה בחיוב, וקיים לדעת המומחה קשר סיבתי בין העבודה לליקוי, הוא מתבקש להשיב לשאלה הבאה בדבר אופן קרות הליקוי, דהיינו:

האם בעיקרו של דבר ניתן לומר, כי ליקויו של התובע עקב עבודתו נגרם על דרך של פגיעות זעירות כך שכל אחת מהן הסבה לו נזק זעיר בלתי הדיר עד שהצטברות הנזקים הזעירים הללו זה על גבי זה גרמה גם כן לליקויו (כדוגמת טיפות מים המחוררות את האבן עליהן נוטפות).

ככל שהמומחה ישיב לשאלה הקודמת בחיוב, הוא מתבקש להשיב לשאלה הבאה בדבר השפעת העבודה על הליקוי ביחס לגורמיו האחרים, דהיינו - האם לעבודת התובע השפעה משמעותית על ליקויו של התובע?

(השפעה משמעותית על פי הפסיקה הינה בשיעור של 20% ומעלה)"

24. לא מצאנו מקום להתערב בשאלה שהופנתה למומחה לעניין הכרה במחלה כמחלת מקצוע, ולא על כך הוגשו בקשות רשות הערעור שלפנינו.

סוף דבר

25. הבקשות לרשות ערעור מתקבלות. למומחה הרפואי יופנו השאלות המפורטות בסעיף 23 לפסק דינו. כמו כן תופנה למומחה, ככל שהדבר רלוונטי, שאלה לעניין הכרה במחלה כמחלת מקצוע. המומחה ימציא תשובתו לשאלות אלה לבית דין זה. השאלות והתשובות ימצאו בהתאם לבתי הדין האזוריים להמשך הדין בתובענות בכל אחד מהמקרים.

אין צו להוצאות.

ניתן היום, ח' אב תשע"ג (15 יולי 2013), בהעדר הצדדים וישלח אליהם.

נילי ארד,

נשיאה, אב"ד

יגאל פליטמן,

סגן נשיאה

רונית רוזנפלד,

שופטת

מר איתן כרמון,

נציג ציבור (עובדים)

מר יורם בליזובסקי,

נציג ציבור (מעבידים)